

KLAUZÁL TÉR 5.

A Klauzál tér 5-ös szám alatt lévő épület historizáló stílusban épült a 19. század utolsó negyedében. A ház egykor az István tér 6-os számot viselte, mai címét 1907-ben kapta meg. A főbejárat a Klauzál tér felől nyílik, de a lakóépületet a Nagy Diófa és a Nyár utcán keresztül is meg lehet közelíteni. A házban több ismert ember is lakott a hosszú évek során, és fennmaradt néhány dokumentum az egykori lakók által végzett átalakításokról is.

1. Klauzál tér 5.

A ház tökéletesen illeszkedik a körülötte lévő épületek sorába. A 15 tengelyes épület közepén található, hét tengelyes rizalitja kissé előreugrik. Az emeleteket vízszintesen övpárkányok tagolják. Középen található a főbejárat, amelyen belépve a kapualjon keresztül a gyönyörű belső udvarba lehet jutni. A többi kisebb bejárat az épületben kialakított bolthelyiségekbe enged bejutást.

A földszint kváderezett, nyílásai félkörívesek. Az első emeleti nyílások egyenes záródásúak és a falsíkból kiugró szemöldökpárkányt is kaptak, amelyet konzolok támasztanak alá. A főbejárat fölött van az egyetlen, két konzollal alátámasztott, kőbábos erkély.

2. A főbejárat

A harmadik emeleten szintén egyenes záródású ablakok vannak. Könyöklőpárkányaik konzolos alátámasztást kaptak, ahogyan az épületet lezáró főpárkány is. Mind a főhomlokzat, mind a Nyár és Nagy Diófa utcai homlokzat egységes és szimmetrikus, a fehér falakból szépen kiemelkednek a barnára vakolt részletek. Az eredeti terveken látható homlokzattal összehasonlítva a mai állapotot szinte ugyanazt láthatjuk; nagyobb változások inkább a belsőben történtek: például Páger Miklós 1956-ban az egyik üzlethelyiséget alakította át lakássá.

A jelenlegi épületet megelőzően egy földszintes ház állt itt, amit 1875 körül Grünhut József építtetett, viszont ennek sem az alaprajza, sem építészének neve nem maradt fenn. A házat 1881-ben Schiff Lipót vásárolta meg, és neki köszönhetően nem sokkal ezután, 1884-ben nyerte el mai formáját. Schiff Lipót, aki a Király utcában sütő és pékmester volt, a Fővárosi Közmunkák Tanácsához folyamodott engedélyért, hogy két emeletet építtethessen rá a földszintes épületre. A kivitelezési munkákat Messner és Arndt végezte el. A házban, valószínűleg Schiff mesterségéből adódóan, két sütőkemence is működött. Az 1885-1886-os lak- és címjegyzékben Schiff Lipót mellett felesége, Lázársfeld Klára is fel van tüntetve mint tulajdonos.

A ház pincéjében a tervek szerint ekkoriban raktárak, kamrák és fáskamrák voltak. A földszinten mosókonyha, illetve bolthelyiségek helyezkedtek el, amelyekbe az utcáról nyíló ajtókon keresztül lehetett

bejutni. Az öntöttvas korlátokkal díszített főlépcső a főhomlokzat mögött, a melléklépcső pedig a hátsó szárnyban található.

A lakások közül nem mind volt komfortos, általában előszoba, konyha és egy szoba volt bennük, de az emeleti lakásokban már találunk wc-t és fürdőszobát is.

Az épület jó ideig Schiff Lipót kezén maradt: még az 1900-ban kiadott lakcímjegyzékben is ő szerepel tulajdonosként. A házban lakott Schiff két fia, a gabonakereskedő Zsigmond és a terménykereskedő Rezső is. Az idősebbik fiú, Rezső neve egy közjegyzői biztosítéki okiratban tűnt fel mint cégalapító. Az okirat arról tanúskodik, hogy Schiff Rezső és Schiff Béla 100 000 forint váltópénzt vettek fel a Pesti Magyar Kereskedelmi Banktól a Pollák és Schiff cég megalapítására.

De lássuk, kik is laktak rajtuk kívül az egykori István tér 6. szám alatt!

3. A Klauzál tér egykor

A Belső- Erzsébetváros, ahol a Klauzál tér is fekszik, a 19. század végén főleg a kispolgári rétegnek adott otthont. A városrész arculatát a kisiparos, kereskedő és szolgáltató réteg, illetve a zsidó lakosság igen magas aránya határozta meg.

Az 1900-as lak- és címjegyzék szerint meglehetősen sok kereskedő lakott a házban: az említett Schiff Zsigmond és Rezső mellett a házban élt

Kohn Lipót szénkereskedő, Kopstein Mór gabonakereskedő, özvegy Spitzer Katalin baromfikereskedő, Ungár Samu ékszerkereskedő, Weisz Leonora bútorkereskedő, Lefkovits Jakab cipőkereskedő, valamint Rosenthal Lipót rövidárkereskedő. Ekkor lakott itt még rajtuk kívül pincér, szakács, kávéházi ügynök, pálinkamérő, sütőmester, magánzó (foglalkozás nélküliek, saját vagyonukból élnek), pénztárnok, magánhivatalnok, kocsmáros, gyári művezető és bolti szolga is.

A környék történetének egyik tragikus fejezetéhez is kapcsolódik a ház: 1944-ben a zsidók számára több épületet is kijelöltek, ahol lakniuk kellett, ezek voltak az ún. „csillagos házak” (a kapura egy 30 cm átmérőjű Dávid-csillagot kellett festeni). Ezek közé az épületek közé tartozott a Klauzál tér 5. is 1944. június 22-e után.

A háború utáni átalakításokról fennmaradt dokumentumokból tudhatjuk biztosra, hogy 1955-ben az első emelet 12. szám alatti lakásban Schlésinger Lajos lakott, 1964-ben a második emeleti 25-ös számú lakás Vigh Rozália otthona volt; ugyanezen az emeleten 1973-ban a 28-as szám alatt Pintér Sándor élt. 1963-ban Lázár Kálmán második emeleti 27-es lakásában a konyhából választottak le egy részt fürdőszobának. A tervek szerint fürdőkádat, mosdót, wc-t és egy villanybojlert is beszereltek. Ugyanilyen átalakításokat igényelt ugyanebben az évben Gólya József az első emeleti 6. számú lakásába.

A főbérlők sok esetben albérlőknek adtak ki egy-egy szobát a lakásaikban. Nagy Ernő kereskedősegéd, aki feleségével, gyermekével és édesapjával lakott, egy ácsmesternek és a feleségének adta ki az egyik szobáját. A társbérletekben előfordult, hogy a főbérlő ugyanolyan mesterséget űző embernek – például Weisz Salamon cipésmester egy másik cipésznek és a feleségének – adta ki egy szobáját.

A levéltárban fennmaradt dokumentumokból Schlésinger Lajosról és bérlőiről több minden is. Kiderül. Ezek szerint az utcai szobákban Schlésinger és a családja lakott, az udvari szobában pedig Mohos Matild. Közös megállapodtak abban, hogy Mohos számára a folyosón közvetlen ki- és bejáratot biztosítanak az ablak helyett, és azt az ajtót, amely átjárásra szolgált Schlésingerék lakásába, befalazzák. Az is kiderült, hogy

Schlésinger saját költségén bonyolítja le az átalakítást és a vízvezeték átszerelését is.

4. Brandi Jenő

A ház híres lakója volt Brandi Jenő (eredetileg Brandeiszki Jenő, 1913–1980) olimpiai bajnok vízilabdázó, edző, sportvezető, nemzetközi versenybíró. Az MTK, a BSE, majd a Vasas vízilabdacsapatának tagja volt. 1934-ben Tatabányán Csehszlovákia ellen volt először válogatott, majd két évvel később, 1936-ban a berlini olimpián aranyérmes magyar csapat tagja volt (ő szerezte az első gólt a németek ellen), 1938-ban pedig Európai-bajnok lett. Aktív sportolói pályafutását 1949-ben fejezte be. A Magyar Úszó Szövetség elnökségi és a Nemzetközi Úszó Szövetség (FINA) technikai bizottságának tagja volt. A Budapest Honvéd vízilabdaszakosztályának alapító tagja, majd a Hiteca SC edzője volt. Az épület bejáratánál egy emléktáblát helyeztek 2003. május 23-án az olimpikon születésének 90. évfordulóján.

5. Brandi Jenő emléktáblája az épület bejáratánál

A házban lakott Szabó Mózes (1879-1957) irodalomtörténész, műfordító, Ady Endre jó barátja, valamint Szomor Ida színésznő, dr. Sás József orvos és Bikov Sámuel főkéntor.

A Klauzál tér 5-ben több szervezet és szövetség is működött: 1910-től a Magyarországi Üvegesmunkások Országos Szövetsége, 1918-tól a Románajkú Munkások Egyesülete, 1927-től az Iparosok Országos Központi Szövetkezet Bőripari Szakosztálya és a Turul Magyar Kereskedelmi Rt. Ma a lakóépület a BGE KVIK Idegenforgalmi Szakkönyvtárának, a Chimera-Project Gallery-nek és a Küldetés Egyesületnek ad otthont.

6. BGE KVIK Idegenforgalmi Szakkönyvtára

Az Idegenforgalmi Szakkönyvtár 1968-ban alakult meg, az 1945 előtt alapított Magyar Idegenforgalmi Kutató Intézet és az IBUSZ Idegenforgalmi Kutató Intézet szakkönyvtárának állományára alapozva hozták létre. 1980 óta a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolához tartozik, amely ma a Budapesti Gazdasági Főiskola kara. A könyvtár 1992-ben költözött a Klauzál téri épületbe. 1911-ből fennmaradt egy terv, amely szerint a mostani könyvtár helyére egykor egy mozi szerettek volna építeni. A mozi bejárata a Klauzál tér felől nyílt volna, de kijárást a belső udvarra és a Nyár utca felé is biztosítottak.

Az épület előtt elhaladva talán nem sejti az ember, hogy milyen izgalmas lehet egy több mint 130 éve épült bérház története. Az évek alatt sok minden ment keresztül, de elsősorban a benne élők alakították és alakítják ma is történetét.

Bacsa Ildikó

Felhasznált irodalom

Az Építési Ipar, 1884. 8. évf. 17. o.

Az Építési Ipar, 1884. 8. évf. 263. o.

Adalékok a Belső- Erzsébetváros történetéhez. Szerk.: Szabó-Pap Krisztina. Budapest, Budapest Városszépítő Egyesület, 1983. 193. o.

Budapesti Czim- és Lakjegyzék, 1885-1886 (4. évfolyam). Budapest, Franklin-Társulat, 1886. 60. o.

Budapesti Czim- és Lakásjegyzék, 1900-1901 (12. évfolyam). Budapest, Franklin-Társulat. 1901.

Budáné Juhász Katalin: Utak, utcák, terek és épületek Erzsébetvárosban. Budapest, Erzsébetváros Önkormányzata, 2004. 91. o.

BFL XV.17.d.329-34288. 1-91.fólió

Építő Ipar, 1894. 18. évf. 259. o.

Szívós Erika: Az öröklött városrész. Városi tér, kultúra és emlékezet a 19.-21. században. Budapest, Budapest Főváros Levéltára, 2014.

Új magyar életrajzi lexikon I. A-CS. Szerk.: Markó László. Budapest, 2001. 918-919. o.

Online források

<http://urbface.com/budapest/a-grunhut-schiff-berhaz>

http://mierzsebetvarosunk.blog.hu/2016/06/01/klauzal_ter_5

<http://idfokvt.kvif.bgf.hu/index.php?>

[option=com_content&view=article&id=47&Itemid=58](http://idfokvt.kvif.bgf.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=58)

<http://www.mtkcsalad.hu/brandi-jeno/>

<http://olimpia.hu/champdata/details/id/21244/m/612>

http://multmento.blog.hu/2017/04/05/brandi_jeno_emlektabla

<http://lexikon.kriterion.ro/szavak/4209/>

Képjegyzék

1.http://mierzsebetvarosunk.blog.hu/2016/06/01/klauzal_ter_5

2.http://mierzsebetvarosunk.blog.hu/2016/06/01/klauzal_ter_5

3.

http://mierzsebetvarosunk.blog.hu/2017/01/30/624_multidezo_klauzal_ter

4.http://multmento.blog.hu/2017/04/05/brandi_jeno_emlektaba

5.http://multmento.blog.hu/2017/04/05/brandi_jeno_emlektaba

6.<http://idfokvt.kvif.bgf.hu/index.php?>

[option=com_phocagallery&view=category&id=1:lonyvtar&Itemid=67](http://idfokvt.kvif.bgf.hu/index.php?option=com_phocagallery&view=category&id=1:lonyvtar&Itemid=67)